# การศึกษาแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง: กรณีศึกษาโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1

## Decreasing Student Violences in School by Mediator: a Case Study of Phenpittayakhom School Under the Office of Udonthani Educational Service Area 1

ทวี จำปาทอง (Thawee Champathong)*
ชัญญา อภิปาลกลุ (Chanya Apipalakul)**

**บทคัดย่อ**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาและ 2) ศึกษาแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร 5 คน ครู 75 คน และนักเรียน 320 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ร้อยละ และการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบาย

**ผลการวิจัย**

1. ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ความรุนแรงทางด้านร่างกาย นักเรียนได้รับบาดเจ็บโดยการชกต่อย การเฆี่ยน การใช้ไม้บรรทัดหรือไม้ตีที่มือ สิ่งที่นักเรียนทนไม่ได้จนต้องเกิดการทะเลาะวิวาท คือ ถูกด่าพ่อแม่ เมื่อมีเหตุทะเลาะวิวาทนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์พยายามเข้าไปหยุดยั้งโดยจะทำนาน ๆ ครั้ง 2) ความรุนแรงทางเพศ นักเรียนเคยถูกลวนลามทางเพศโดยให้ดูสื่อลามกมากที่สุด นักเรียนดูสื่อลามกกับเพศเดียวกัน ส่วนสาเหตุของการถูกลวนลามทางเพศเนื่องจากเป็นแฟน เมื่อถูกลวนลามทางเพศส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน 3) ความรุนแรงทางด้านจิตใจ นักเรียนเคยถูกทำร้ายจิตใจในลักษณะทำให้ได้รับความอับอายโดยครูมากที่สุด เมื่อถูกทำร้ายจิตใจส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน และ 4) ความรุนแรงทางด้านการถูกละเลย / ทอดทิ้ง นักเรียนไม่ได้รับความเอาใจใส่เรื่องอาหารมากที่สุด นักเรียนถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวในเวลากลางวัน สาเหตุเพราะพ่อแม่ต้องรีบออกไปทำงาน เมื่อถูกละเลยหรือทอดทิ้งส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน

2. แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งทีมเจรจาไกล่เกลี่ย โดยนักเรียนที่สมัครใจ และนักเรียนแต่ละระดับชั้นคัดเลือกกันเอง นักเรียนแต่ละคนมีมนุษยสัมพันธ์ และกล้าแสดงออก 2) อบรมให้ความรู้ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการเจรจาไกล่เกลี่ย 3) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยที่สถานีตำรวจภูธรเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี 4) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย ฝึกเจรจาไกล่เกลี่ยคู่กรณีที่ทะเลาะวิวาทกันจากสถานการณ์จริงในโรงเรียน และ 5) สรุปและ

**คำสำคัญ:** ความรุนแรง ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง
**Keywords:** Violences Mediator.

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประเมินผลโดยจัดทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้บริหาร ครูและนักเรียน หลังจากดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนแล้ว พบว่า นักเรียนที่ทะเลาะวิวาทกันพึงพอใจให้นักเรียนเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยมากกว่าครู และได้สัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะไม่ทะเลาะวิวาทกันอีก ซึ่งนักเรียนคู่กรณีก็ไม่กลับมาทะเลาะวิวาทกันตามสัญญา

**Abstract**

This research aimed to 1) study the problem of student violence in school and 2) study for decreasing of student violence by mediator for Pen Pitthayakhom School under the Office of Udonthani Educational Service Area 1. Target group for this research consisted of 400 persons including 5 administrators, 75 teachers and 320 students. Questionnaire form, test form, observation form and interviewing form were used as research instruments. Data was then analyzed through the method of statistic, percentage and explanatory discrimination for significant findings.

**Research findings found that;**

1. Four aspects of problem of student violence in school were found.1) Physical violence; students were hurt by fighting, beating and hitting their hand with ruler or rod. The cause of argument was students could not stand for abusing or mentioning their parents. It was hardly found the stopper whenever the student's fighting was took place. 2) Sexual violence; students used to be took sexual liberties by seeing porn media with their gender friends as the most one. The cause of being take sexual liberties was their lover. However, students had told their friends when they were took sexual liberties. 3) Mental violence; students used to be hurt by teachers through shamefulness their made as most one. Students had told their friends when they were shamed and violated mentally. 4) Abandonment violence; students were abandoned especially in term of food. Their parents had to go quickly out for work without leaving anything for lunch. Again, students had told their friends when they were abandoned or neglected.

2. It was also found 5 steps of decreasing student violence in school by mediator including;

1) Forming the mediator team by selecting voluntary students regarding to the decision of choosing representatives by their own grade members.

2) Training the mediator team for educating them knowledge and skill of mediation.

3) Study tour of mediation at Pen Police Station of Udonthani Province was organized for mediator team.

4) Practicing mediation for mediator team through real litigants and incidents.

5) Summarizing and evaluating the result by using Focus Group Discussion technique through administrators, teachers and students.

After implementing the above 5 steps to action, it was found that those of students who had always been quarreled preferred the student mediator rather that teacher mediator. They also promised to have no more argument or fighting by signing. It was finally found that they could do what they promised.

**ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา**

วิกฤติของประเทศชาติที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ นั้นมีเรื่องราวทางสังคมอยู่เรื่องหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงอยู่เสมอ และปรากฏให้เห็นมาตลอด คือ เรื่องราวของนักเรียนก่อการทะเลาะวิวาทกัน จากข่าวคราวผ่านสื่อต่าง ๆ ที่พบ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กวัยรุ่นชายรุมทำร้ายคู่อริจนบาดเจ็บสาหัส หรือแม้แต่การไม่สมหวังในรัก ก็ถึงกับต้องลงไม้ลงมือจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย และที่เป็นข่าวครึกโครมใหญ่โตในหน้าหนังสือพิมพ์เกือบแทบทุกวัน อย่างศึก 2 สถาบัน คู่อริที่ยิ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ที่ล่าสุดยกพวกตะรุมบอนกันที่หน้าห้างสรรพสินค้า อย่างไม่เกรงกลัวกฎหมาย สร้างความสลดใจเป็นอย่างมาก และนั้นเป็นสัญญาณที่บ่งบอกได้ว่าวัยรุ่น นิยมใช้ความรุนแรงมากขึ้น

จากปัญหาข้างต้นหน่วยงานรัฐและผู้ใหญ่ในสังคมที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรีบเยียวยาปัญหาเหล่านี้ก่อนที่จะมี “เหยื่อบริสุทธิ์” ของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงจากกลุ่มเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นอีกมากจนยากจะควบคุมสถานการณ์การใช้ความรุนแรงในสังคมไทยได้

จากปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนได้ใช้เป็นกลไกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งมีการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ คือ 1) บริหารจัดการให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 2) ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับบุคคลหน่วยงานและภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจ 3) ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตามการประเมินผลเพื่อพัฒนาช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ เลขที่ 56 หมู่ที่13 บ้านวังบัวเหลือง ตำบลเพ็ญ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีพื้นที่ทั้งหมด 66 ไร่ 3 งาน 20 ตารางวา เปิดทำการสอน 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผู้บริหารจำนวน 5 คน ครู 75 คน นักเรียนทั้งหมด 1,804 คน ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และ 5) การส่งต่อ มาโดยตลอดแต่พบว่ายังมีนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาคือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จากการศึกษาแบบบันทึกความประพฤตินักเรียน พบว่ามีนักเรียนเล่นการพนัน หนีเรียน พกโทรศัพท์มาโรงเรียน แต่งกายผิดระเบียบ ไว้ผมยาว และทะเลาะวิวาทอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการทะเลาะวิวาท ซึ่งมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจาก การแย่งแฟน ไม่ชอบหน้ากันเพราะอยู่กันคนละห้อง คนละหมู่บ้านหรือการไปดูมหรสพแล้วมีเรื่อง ทะเลาะกันทำให้ลุกลามมาทะเลาะกันในโรงเรียน นอกจาก นี้ยังมีการทะเลาะวิวาทกับวัยรุ่นซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ สร้างความหนักใจให้ครู นักเรียน และผู้ปกครอง (แบบบันทึกความประพฤติของนักเรียน โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม, 2551) ครูผู้รับผิดชอบได้ลงโทษตามระเบียบของโรงเรียนและตัดคะแนนความประพฤติ ซึ่งแนวทางดังกล่าวใช้ไม่ได้ผล นักเรียนคู่กรณีกลับมาทะเลาะวิวาทอีก

จนเมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้เห็นรูปแบบการลดความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ซึ่งมีคณะทำงาน 3 คณะ คือ 1) ทีมสารวัตรนักเรียน ที่มีอยู่เดิมโดยผ่านความเห็นชอบของคณาจารย์ในโรงเรียน 2) ทีมไกล่เกลี่ย ซึ่งมาจากการคัดเลือกตัวแทนนักเรียนของทุกห้อง โดยให้นักเรียนเลือกกันเองจากนักเรียนที่มีลักษณะมีภาวะผู้นำ และ 3) คณะทำงานคุมประพฤติ ทำหน้าที่ติดตามดูแลพฤติกรรมนักเรียนที่ก่อเหตุวิวาทหลังผ่านพ้นกระบวนการไกล่เกลี่ยไปแล้ว คัดจากนักเรียนที่มีจิตอาสา เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้น สารวัตรนักเรียนจะนำตัวนักเรียนที่เป็นต้นเหตุของข้อพิพาทมาที่ห้องไกล่เกลี่ย จากนั้นคณะทำงานไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นเดียวกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่น้อยกว่า 3 คน จะเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งวิธีการจะไม่มีชี้โพรงให้กระรอก จะไม่สรุปว่าฝ่ายใดก่อเรื่องก่อน หรือใครผิดใครถูกแต่จะเปิดโอกาสให้ฝ่ายผู้เสียหายได้เล่าถึงเหตุการณ์และ

ถามคู่กรณีว่าจริงหรือไม่ จากนั้นจะพยายามพูดโน้มน้าวให้ทั้งสองฝ่ายปรับความเข้าใจกัน และให้ฝ่ายที่ก่อเรื่องได้สำนึกผิดด้วยตนเอง เสร็จแล้วก็ลงบันทึกให้คู่กรณีเซ็นรับทราบ และเข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติต่อไป สำหรับวิธีการคุมประพฤติ จะให้ฝ่ายที่ก่อเรื่องเป็นผู้เสนอกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เองแล้วสอบถามความเห็นจากผู้เสียหาย เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ขั้นตอนการคุมประพฤติก็จะเริ่มโดยกำหนดระยะเวลาสั้นยามตามระดับชั้นของผู้ก่อเหตุ เช่นถ้าเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็จะแค่ 1-2 สัปดาห์ แต่ถ้าเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก็จะ 3-4/สัปดาห์ รูปแบบดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนได้ สถิติการทะเลาะวิวาทลดลง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบที่ได้จากการศึกษาดูงานมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะกับบริบทโรงเรียนของผู้วิจัย และนำรูปแบบที่ได้ไปใช้ศึกษาแนวทางการลด ความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง: กรณีศึกษาโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนต่อไป

**วัตถุประสงค์ของการวิจัย**

1. เพื่อศึกษาปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

**วิธีการดำเนินการวิจัย**

**รูปแบบการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษา (Case Study) เป็นการศึกษา แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง: กรณีศึกษาโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนประกอบด้วย 1) ศึกษาดูงานจากโรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา และศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการลดปัญหาความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2) กำหนดหัวข้อปัญหา แนวคิดและออกแบบการวิจัย 3) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 5) การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ 6) การเก็บรวบรวมข้อมูล 7) การวิเคราะห์ข้อมูล 8) สรุปและรายงานผลการวิจัย

**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 1,884 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 75 คน และนักเรียน จำนวน 1,804 คน (โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม, 2552)

2. กลุ่มตัวอย่าง แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 75 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 320 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 400 คน

2) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง จำนวน 13 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้

- ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน โดยเลือกจากรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน

- ครู จำนวน 2 คน โดยเลือกจากครูฝ่ายกิจการนักเรียนที่รับผิดชอบเรื่องความประพฤตินักเรียน

- นักเรียน จำนวน 10 คน โดยให้นักเรียนคัดเลือกกันเอง ระดับชั้นละ 1 คน ได้นักเรียน 6 คน และจากนักเรียนสมัครใจ 4 คน

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามสภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียน ตามลักษณะการกระทำความรุนแรง 4 รูปแบบ (องค์การอนามัยโลก, 2545) ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ ดังนี้

1) ความรุนแรงทางร่างกาย

2) ความรุนแรงทางเพศ

3) ความรุนแรงทางจิตใจ

4) ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการละเลย / ทอดทิ้ง

2. แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความรุนแรง และวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

3. แบบสังเกต ใช้สังเกตกลุ่มตัวอย่าง ตามแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

4. แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ตามแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

**การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร ครูและนักเรียน เพื่อศึกษาปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียน

2. แบบทดสอบ ใช้แบบทดสอบกับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงและการเจรจาไกล่เกลี่ยทั้งก่อนและหลังดำเนินกิจกรรม

3. แบบสังเกต ผู้วิจัยสังเกตระหว่างการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติ ได้แก่

1) สังเกตผู้บริหาร ครู และนักเรียนในระหว่างที่เข้ารับการฝึกอบรบ

2) สังเกตนักเรียนในระหว่างศึกษาดูงานที่สถานีตำรวจภูธรเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

3) สังเกตนักเรียนในระหว่างการเจรจาไล่เกลี่ยจากสถานการณ์จริงที่โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1

4. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ดังนี้

1) สัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนก่อนและหลังการนำแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางไปใช้

2) สัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนระหว่างการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการฝึกเจรจา ไกล่เกลี่ย

**การวิเคราะห์ข้อมูล**

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบทดสอบวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ร้อยละ

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบาย

**สรุปผลการวิจัย**

**1. สภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา**

1) ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครูแต่ละด้านมีดังนี้

- ความรุนแรงทางด้านร่างกายผู้บริหารและครู ทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ โดยการเฆี่ยน และใช้ของแข็งเช่น ไม้บรรทัด ไม้ ตีมือ คิดเป็นร้อยละ 53.75 สิ่งที่นักเรียนทนไม่ได้จนต้องเกิดการทะเลาะวิวาท คือ ถูกด่าพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 37.50 เมื่อมีเหตุทะเลาะวิวาทนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์พยายามเข้าไปหยุดยั้งโดยจะทำนานๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 75.00

- ความรุนแรงทางเพศ นักเรียนเคยถูกลวนลามทางเพศ คิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยให้ดูสื่อลามกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.50 นักเรียนดูสื่อลามกกับเพศเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ส่วนสาเหตุของการถูกลวนลามทางเพศ เนื่องจากเป็นแฟนคิดเป็นร้อยละ 50.00 และเมื่อถูกลวนลามทางเพศส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 37.50

- ความรุนแรงทางด้านจิตใจ นักเรียนเคยถูกทำร้ายจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 75.00 ในลักษณะทำให้ได้รับความอับอายคิดเป็นร้อยละ 56.25 กลุ่มบุคคลที่ทำให้นักเรียนคือ ครู คิดเป็นร้อยละ 50.00 และเมื่อถูกทำร้ายจิตใจส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 37.50

- ความรุนแรงทางด้านการถูกละเลย /ทอดทิ้ง นักเรียนไม่ได้รับความเอาใจใส่มากที่สุด คือ เรื่องอาหาร คิดเป็นร้อยละ 50.00 สาเหตุที่ถูกปล่อยให้อดอาหารเพราะพ่อแม่ต้องรีบออกไปทำงาน คิดเป็นร้อยละ 62.50 นักเรียนถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวเวลากลางวัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 เมื่อถูกละเลยหรือทอดทิ้งส่วนใหญ่ นักเรียนจะบอกเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 37.50

2) ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ซึ่งเก็บข้อมูลจากนักเรียนแต่ละด้าน มีดังนี้

- ความรุนแรงทางด้านร่างกาย นักเรียนทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยการชกต่อย และใช้ของแข็งตี คิดเป็นร้อยละ 21.87 สิ่งที่นักเรียนทนไม่ได้จนต้องเกิดการทะเลาะวิวาท คือ ถูกด่าพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 46.88 เมื่อมีเหตุทะเลาะวิวาทนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์พยายามเข้าไปหยุดยั้ง โดยจะทำนาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.25

- ความรุนแรงทางเพศ นักเรียนเคยถูกลวนลามทางเพศ คิดเป็นร้อยละ 31.25 โดยให้ดูสื่อลามกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 นักเรียนดูสื่อลามกกับเพศเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 46.88 ส่วนสาเหตุของการถูกลวนลามทางเพศ เนื่องจากเป็นแฟนคิดเป็นร้อยละ 15.62 และเมื่อถูกลวนลามทางเพศส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 46.88

- ความรุนแรงทางด้านจิตใจ นักเรียนเคยถูกทำร้ายจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 78.13 ในลักษณะทำให้ได้รับความอับอาย คิดเป็นร้อยละ 46.88 กลุ่มบุคคลที่ทำให้นักเรียนคือ ครู คิดเป็นร้อยละ 62.50 และเมื่อถูกทำร้ายจิตใจส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 46.88

- ความรุนแรงทางด้านการถูกละเลย / ทอดทิ้ง นักเรียนไม่ได้รับความเอาใจใส่มากที่สุด คือ เรื่องอาหาร คิดเป็นร้อยละ 78.13 สาเหตุที่ถูกปล่อยให้อดอาหารเพราะพ่อแม่ต้องรีบออกไปทำงาน คิดเป็นร้อยละ 78.13 นักเรียนถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวเวลากลางวัน คิดเป็นร้อยละ 25.00 เมื่อถูกละเลยหรือทอดทิ้งส่วนใหญ่ นักเรียนจะบอกเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 25.00

**2. แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียน** โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งทีมเจรจาไกล่เกลี่ยโดยนักเรียนที่สมัครใจ และนักเรียนแต่ละระดับชั้นคัดเลือกกันเอง นักเรียนแต่ละคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และกล้าแสดงออก 2) อบรมให้ความรู้ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการเจรจาไกล่เกลี่ย 3) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยที่สถานีตำรวจภูธรเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี 4) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยฝึกเจรจาไกล่เกลี่ยคู่กรณีที่ทะเลาะวิวาทกันจากสถานการณ์ จริงในโรงเรียน และ 5) สรุปและประเมินผลโดยจัดทำ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้บริหาร ครูและนักเรียน หลังจากดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนแล้ว พบว่า นักเรียนที่ทะเลาะวิวาทกัน พึงพอใจที่ให้นักเรียนเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยมากกว่าครู และได้สัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะไม่ทะเลาะวิวาทกันอีก ซึ่งนักเรียนคู่กรณีก็ไม่กลับมาทะเลาะวิวาทกันตามสัญญา

และจากการสรุปและประเมินผลโดยจัดทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้บริหาร ครูและนักเรียน หลังจากดำเนินการตาม 5 ขั้นตอน ทำให้ได้แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียน 5 ขั้นตอน คือ

1) ตั้งทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียนโดยให้นักเรียนแต่ละระดับชั้นคัดเลือกกันเอง และจากนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการนักเรียนอยู่ในทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียนด้วย นักเรียนแต่ละคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กล้าแสดงออก และผู้เจรจาต้องมีอายุมากกว่าคู่กรณีที่ทะเลาะวิวาทกัน

2) ให้ความรู้ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนัก เห็นความสำคัญของความรุนแรงและให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเจรจาไกลเกลี่ยคนกลาง การฝึกทักษะการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจากสถานการณ์จำลอง การฝึกแสดงบทบาทสมมติเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามสถานการณ์ที่ได้รับ โดยโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน ศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ย ในท้องถิ่น เช่น สถานีตำรวจภูธรเพ็ญ หมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีการเจรจาไกล่เกลี่ย และยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี โดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานดังกล่าว เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้น นำทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียนไปดูสถานการณ์และบรรยากาศในการไกล่เกลี่ยจริง

4) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน ฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริงที่โรงเรียนกำหนดกฎ กติกา ให้นักเรียนเข้าใจแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการลดความรุนแรงโดยใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง มีการแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่กันให้ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และมีห้องสำหรับการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางโดยเฉพาะ

5) สรุปและประเมินผลโดยจัดทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ควรสรุปและประเมินผลอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งและจัดสนทนากลุ่มทุกครั้งหลังจากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางและรายงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบทุกครั้ง และได้ข้อสรุปขั้นตอนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของโรงเรียน ร่วมกัน 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) คู่กรณีให้คำมั่นสัญญาที่จะเจราจาไกล่เกลี่ย 2) สร้างข้อตกลงร่วมกัน 3) คู่กรณีแต่ละฝ่ายเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 4) คู่กรณีสำนึกผิดกับการกระทำ 5) คู่กรณีหาทางออกร่วมกัน 6) คู่กรณีขอโทษและทำข้อตกลงว่าจะไม่ทะเลาะกันอีก 7) ทำประวัติ 8) คุมประพฤติ ซึ่งจะได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของโรงเรียนต่อไป

**อภิปรายผลการวิจัย**

1. สภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา

1) ความรุนแรงทางด้านร่างกาย นักเรียนได้รับบาดเจ็บโดยการชกต่อย โดยการถูกเฆี่ยน ถูกทำให้ได้รับบาดเจ็บโดยของแข็ง เช่นไม้บรรทัด ไม้ ตีมือ สิ่งที่นักเรียนทนไม่ได้จนต้องเกิดการทะเลาะวิวาท คือ ถูกด่าพ่อแม่ เมื่อมีเหตุทะเลาะวิวาทนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์พยายามเข้าไปหยุดยั้งโดยจะทำนานๆครั้ง

2) ความรุนแรงทางเพศ นักเรียนเคยถูกลวนลามทางเพศ โดยให้ดูสื่อลามกมากที่สุด นักเรียนดูสื่อลามกกับเพศเดียวกัน ส่วนสาเหตุของการถูกลวนลามทางเพศ เนื่องจากเป็นแฟน และเมื่อถูกลวนลามทางเพศส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน

3) ความรุนแรงทางด้านจิตใจ นักเรียนเคยถูกเพื่อนหรือบุคคลอื่น ทำร้ายจิตใจในลักษณะทำให้ได้รับความอับอาย โดยกลุ่มบุคคลที่ทำร้ายจิตใจนักเรียนทำให้ได้รับความอับอายมากที่สุดคือครู และเมื่อถูกทำร้ายจิตใจส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน

4) ความรุนแรงทางด้านการถูกละเลย/ทอดทิ้ง นักเรียนไม่ได้รับความเอาใจใส่มากที่สุด คือ เรื่องอาหาร สาเหตุที่ถูกปล่อยให้อดอาหารเพราะพ่อแม่ต้องรีบออกไปทำงาน นักเรียนถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวเวลากลางวัน เมื่อถูกละเลยหรือทอดทิ้งส่วนใหญ่นักเรียนจะบอกเพื่อน สอดคล้องกับ พนม เกตุมาน (2550) ว่าปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น คือ 1) ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่ วัยนี้จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมาก การพูดจาไม่ค่อยเรียบร้อย อารมณ์แปรปรวนเปลี่ยนแปลงง่าย ความรับผิดชอบขึ้น ๆ ลง ๆ เอาแต่ใจตัวเอง ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์หงุดหงิดไม่พอใจได้มาก ๆ 2) การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น มักเกิดจากวัยรุ่นที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือมีปัญหาทางอารมณ์ และใช้เพศสัมพันธ์เป็นการทดแทน เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ยั้งคิดให้รอบคอบ ขาดการไตร่ตรอง ทำตามอารมณ์เพศ

5) ความประพฤติผิดปกติ คือ พฤติกรรมกลุ่มที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยตนเองพอใจ ได้แก่ การละเมิดสิทธิผู้อื่นการขโมย ฉ้อโกงตีชิงวิ่งราว ทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ เกเร หรือละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม การหนีเรียน ไม่กลับบ้าน หนีเที่ยว โกหก หลอกลวง ล่วงเกินทางเพศ การใช้สารเสพติด

2. ผลการศึกษาศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

แนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง 5 ขั้นตอน คือ

1) ตั้งทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน โดยให้นักเรียนแต่ละระดับชั้นคัดเลือกกันเอง และนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการนักเรียนอยู่ในทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน นักเรียนแต่ละคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกล้าแสดงออก และผู้เจรจาต้องมีอายุมากกว่าคู่กรณีที่ทะเลาะวิวาทกัน

2) ให้ความรู้ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนัก เห็นความสำคัญของความรุนแรง และให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเจรจาไกลเกลี่ยคนกลาง การฝึกทักษะการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจากสถานการณ์จำลอง การฝึกแสดงบทบาทสมมติเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามสถานการณ์ที่ได้รับ โดยโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียน ศึกษา

ดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยในท้องถิ่น เช่น สถานีตำรวจภูธรเพ็ญ หมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีการเจรจาไกล่เกลี่ย และยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี โดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานดังกล่าว เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้น นำทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียนไปดูสถานการณ์และบรรยากาศในการ ไกล่เกลี่ยจริง

4) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยของโรงเรียนฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริงที่โรงเรียนกำหนดกฎกติกาให้นักเรียนเข้าใจแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการลดความรุนแรง โดยใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง มีการแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่กันให้ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และมีห้องสำหรับการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางโดยเฉพาะ

5) สรุปและประเมินผลโดยจัดทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้บริหาร ครูและนักเรียน ควรสรุปและประเมินผลอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และจัดสนทนากลุ่มทุกครั้งหลังจากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางและรายงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบทุกครั้ง ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาความรุนแรง ของนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับ จิรศักดิ์ ชำนาญเวช (2550) ที่ได้ทำการศึกษา แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี กรณีศึกษา การทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชนชนบท พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด คือ ทุกฝ่าย ควรให้ความร่วมมือ และค้นหาทางออกร่วมกัน และ แนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธีโดยองค์กรของรัฐและเอกชน คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นแนวทางทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี วิธีการหนึ่ง ซึ่ง ทุกฝ่ายได้ร่วมมือและค้นหาทางออกร่วมกัน นักเรียนได้ปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี สอดคล้องกับ แนวทางการแก้ปัญหาโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของ วันชัย วัฒนศัพท์ (2549) ที่ว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ พูดคุย ปรึกถึงความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของคู่พิพาท โดยมีบุคคลที่สามช่วยคู่พิพาท และพยายามนำไปสู่การตัดสินใจที่ทั้งสองฝ่ายตกลงในประเด็นที่มีความห่วงกังวลเหมือนกัน หลักสำคัญของการเจรจา คือแยกคนออกจากปัญหา เน้นผลประโยชน์หรือความต้องการไม่ใช่จุดยืน นักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมีหลายรูปแบบในสังคมตะวันตก ไม่จำกัดว่าต้องเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ตัวเล็กตัวโต แต่ในสังคมตะวันออกนั้นโดยเฉพาะสังคมไทยยังถืออาวุโสกันอยู่ ผู้ไกล่เกลี่ยจึงอาจจะต้องมีอายุมากกว่าหรือเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน อย่างไรก็ดีทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้เพื่อจะเป็น ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediator) ได้ โดยการฝึกและพัฒนาทักษะ ทักษะที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะในการวิเคราะห์สถานการณ์ ทักษะในการเจรจา ทักษะการฟัง ทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวก ทักษะดังกล่าวต้องเกิดจากการฝึกฝน อยู่เสมอ ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลางอาจฝึกการเจรจาจากสถานการณ์จำลอง ฝึกเจรจาจากสถานการณ์จริง หรือจากการศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยจากหน่วยงานต่าง ๆ

**ข้อเสนอแนะ**

**1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้**

1) ให้ความรู้และฝึกอบรมเพื่อให้ครูตระหนักและเห็นความสำคัญของผลกระทบจากการใช้ความรุนแรง

2) ครูไม่ควรลงโทษนักเรียนด้วยการเฆี่ยนตีหรือใช้ของแข็งตีมือ ควรใช้วิธีการลงโทษอย่างอื่น เช่น การทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

3) ให้ความรู้และจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงความรุนแรงทัดณีก็ไม่กลับมาทะเลาะวิวาทกันตามสัญญาไกล่เกลี่ยมากกว่าครู และได้สัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษร

4) นำนักเรียนศึกษาดูงานการไกล่เกลี่ยให้หลากหลายจะได้เพิ่มทักษะและประสบการณ์เช่นกรณีการไกล่เกลี่ยคนกลางของแต่ละหมู่บ้าน

5) ถึงแม้ไม่มีสถานการณ์จริง ควรให้นักเรียนได้ฝึกเจรจาไกลเกลี่ยจากสถานการณ์จำลองอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมตลอดเวลา

**2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**

1) ควรใช้เวลาศึกษาอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลนำมาเปรียบเทียบว่า เมื่อนำแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางไปใช้ในสถานศึกษาสามารถลดความรุนแรงในสถานศึกษาได้มากน้อยเพียงใด

2) ศึกษาแนวทางการลดความรุนแรงด้านอื่นเช่น ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางจิตใจ และความรุนแรงจากการถูกละเลย / ทอดทิ้ง

**เอกสารอ้างอิง**

จีรศักดิ์ ชำนาญเวช. (2550). **แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี: กรณีศึกษาการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชนชนบท.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พนม เกตุมาน. (2550). **พัฒนาการวัยรุ่น.** [ออนไลน์] ม.ป.ป. [อ้างเมื่อ 1 ธันวาคม 2552]. จาก http://www.psyclin.co.th

โรงเรียนพนมสารคาม พนมอดุลวิทยา. (2552). **ผลผลิตยุติธรรมชุมชนสู่สมานฉันท์ในสถานศึกษา.** (เอกสารอัดสำเนา).

โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม. (2551). **แบบบันทึกความประพฤติของนักเรียน.**

วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2549). **คู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยในสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังวิชา จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิดและทิศทางในการดำเนินงาน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

องค์การอนามัยโลก. (2545). **กรอบแนวคิดและนิยามการกระทำความรุนแรง.** [ออนไลน์] ม.ป.ป. [อ้างเมื่อ 2 ธันวาคม 2552], จาก http://www.nurse.cmu.ac.th.